

Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 3
Mudârebe Finansmanı

Standart Metni

1 Standartın Kapsamı

Bu Standart, katılım bankasının veya faizsiz finans kuruluşunun¹ fon sağlayıcı olarak gerçekleştirdiği Mudârebe finansmanı işlemlerine ve katılım bankasının Mudârebede kullanılmak üzere sağladığı sermayeye ilişkin işlemlere, söz konusu işlemlerin başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen süreçte uygulanır. Bu Standart, katılım bankasının Mudârebe sermayesini; münhasıran kendi fonlarından, kendi fonları ile kısıtlanmamış yatırım hesaplarından oluşan birleştirilmiş fon havuzundan ya da kısıtlanmış yatırım hesaplarından finanse etmiş olmasına bakılmaksızın uygulanır. Bu Standart, katılım bankasının Mudârebe kâr veya zararındaki payıyla ilgili işlemlere de uygulanır.

Bu Standartta yer alan hükümlerin katılım bankasının ana sözleşmesine ya da faaliyette bulunduğu ülkenin mevzuatına aykırı olması durumunda, söz konusu aykırılık açıklanır. (Paragraf 1)

Bu Standart aşağıdaki hususları kapsamaz:

- a) Mudâribin (müşterinin) defterleri ve Mudârebenin defterlerinde Mudârebe işlemlerinin muhasebeleştirilmesi,
- b) Katılım bankasının Fıkhî açıdan Mudârebe olarak nitelendirilen kısıtlanmamış yatırım hesapları fonlarını alması,
- c) Katılım bankasının Mudârib ya da vekil olarak kısıtlanmış yatırım hesabı fonlarını alması ve
- d) Mudârebe fonunun Zekâtı. (Paragraf 2)

2 Mudârebe Finansmanının Muhasebeleştirilmesi

2/1 Mudârebe sermayesinin sözleşme tarihinde finansal tablolara alınması

2/1/1 Mudârebe finansmanı sermayesi (nakdi veya ayni) Mudâribe ödendiğinde veya Mudâribin hesabına yazıldığında finansal tablolara alınır. (Paragraf 3)

2/1/2 Mudârebe sermayesinin taksitler hâlinde ödenmesinin kararlaştırılması durumunda, her bir taksit ödemesi ödeme zamanında finansal tablolara alınır. (Paragraf 4)

2/1/3 Mudârebe sözleşmesinin sonuçlanmasının gelecekte bir olayın meydana gelmesine bağlı olması veya gelecekteki bir zamana ertelenmesi ve Mudârebe sermayesinin ödenmesinin söz konusu olayın meydana gelmesine veya söz konusu zamanın gelmesine bağlı olması durumunda; Mudârebe sermayesi sadece Mudâribe ödendiğinde finansal tablolara alınır. (Paragraf 5)

¹ Bundan sonra katılım bankası veya katılım bankaları olarak ifade edilecektir.

- 2/1/4 Mudârebe finansmanı işlemleri katılım bankasının finansal tablolarında “Mudârebe Finansmanı” başlığı altında sunulur. Parasal olmayan varlık şeklinde sağlanan Mudârebe sermayesi, “Parasal Olmayan Mudârebe Varlıkları” olarak raporlanır. (Paragraf 6)
- 2/2 Mudârebe sermayesinin sözleşme tarihinde ölçümü
- 2/2/1 Katılım bankasının nakit olarak koyduğu Mudârebe sermayesi, ödenen tutar veya Mudâribin hesabına yazılan tutar üzerinden ölçülür. (Paragraf 7)
- 2/2/2 Katılım bankasının aynı olarak koyduğu Mudârebe sermayesi (ticari amaçla kullanılacak varlıklar veya teşebbüste kullanılacak parasal olmayan varlıklar), varlıkların gerçeğe uygun değeri (katılım bankası ve müşteri arasında mutabık kalınan değer) üzerinden ölçülür ve varlıkların değerlemesi sonucunda gerçeğe uygun değer ile defter değeri arasında fark ortaya çıkarsa bu fark, katılım bankasının kâr veya zararı olarak finansal tablolara alınır. (Paragraf 8)
- 2/2/3 Tarafların biri veya her ikisi tarafından katlanılan sözleşme giderleri (örneğin fizibilite çalışmalarına ilişkin giderler veya diğer benzer giderler), her iki tarafça aksi kararlaştırılmadıkça, Mudârebe sermayesinin bir parçası olarak dikkate alınmaz. (Paragraf 9)
- 2/3 Mudârebe sermayesinin sözleşme tarihinden sonra raporlama dönemi sonunda ölçümü
- 2/3/1 Mudârebe sermayesi sözleşme yapıldıktan sonra Madde 2/2’de belirtildiği şekilde ölçülür. Ancak Mudârebe sermayesinin katılım bankasına yapılan herhangi bir geri ödemesi varsa, Mudârebe sermayesinden düşülür. (Paragraf 10)
- 2/3/2 Mudârebe sermayesinin bir kısmının, işin başlangıcından önce hasar veya diğer sebeplerden dolayı Mudâribin herhangi bir kusur veya ihmali olmaksızın kaybedilmesi durumunda, bu zarar Mudârebe sermayesinden düşülür ve katılım bankasının zararı olarak dikkate alınır. Ancak, zararın işin başlangıcından sonra meydana gelmesi durumunda, bu durum Mudârebe sermayesinin ölçümünü etkilemez. (Paragraf 11)
- 2/3/3 Mudârebe sermayesinin tamamının Mudâribin herhangi bir kusur veya ihmali olmaksızın kaybedilmesi durumunda, Mudârebe feshedilir ve ilgili hesap kapatılarak ortaya çıkan zarar katılım bankasının zararı olarak dikkate alınır. (Paragraf 12)

- 2/3/4 Mudârebenin feshedilmesi veya tasfiye edilmesi ve Mudârebe sermayesinin (ortaya çıkan herhangi bir kâr veya zarar dikkate alınarak) hesap kapatıldığında katılım bankasına ödenmemesi durumunda, Mudârebe sermayesi (ortaya çıkan herhangi bir kâr ve zarar dikkate alınarak) Mudâribden alacak olarak finansal tablolara alınır. (Paragraf 13)
- 2/4 Katılım bankasının Mudârebe kâr veya zararındaki payının finansal tablolara alınması
- 2/4/1 Katılım bankasının bir raporlama dönemi içinde başlayıp sona eren Mudârebe finansmanı işlemlerindeki payıyla ilişkili kâr veya zarar, tasfiye anında finansal tablolara alınır. (Paragraf 14)
- 2/4/2 Birden fazla raporlama döneminde devam eden Mudârebe finansmanında, katılım bankası ile Mudârib arasındaki hesabın kısmi ya da nihai olarak kapatılması sonucunda katılım bankasının; herhangi bir dönemde kârdan alacağı pay yapılan kâr dağıtım ölçüsünde, herhangi bir dönemdeki zararı ise bu zarar Mudârebe sermayesinden düşüldüğü ölçüde katılım bankasının o döneme ait hesaplarında finansal tablolara alınır. (Paragraf 15)
- 2/4/3 Madde 2/3/4'te belirtildiği üzere Mudâribin, tasfiye veya hesabın kapatılmasını takiben katılım bankasının kârdan alacağı payı ödememesi durumunda, ödenecek kâr payı Mudâribden alacak olarak finansal tablolara alınır. (Paragraf 16)
- 2/4/4 Tasfiyeden kaynaklanan zararlar Mudârebe sermayesi azaltılarak tasfiye sırasında finansal tablolara alınır. (Paragraf 17)
- 2/4/5 Mudârib kendisine ait kusur veya ihmalden kaynaklanan zararlara katlanır. Bu zararlar Mudâribden alacak olarak finansal tablolara alınır. (Paragraf 18)
- 2/5 Açıklama hükümleri
- 2/5/1 Katılım bankasının bir raporlama dönemi içinde Mudârebe varlıklarındaki değer düşüklüğü için bir karşılık ayırması durumunda söz konusu döneme ait finansal tablo dipnotlarında bu durum açıklanır. (Paragraf 19)
- 2/5/2 Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'daki açıklama hükümleri dikkate alınır. (Paragraf 20)

3 Yürürlük Tarihi

Bu Standart, 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. (Paragraf 21)

Ek (E)

Tanımlar

Mudârebe

Bir tarafın sermaye, diğer tarafın emek koyduğu kâr ortaklığıdır. Fon sağlayıcı olan yatırım hesabı sahipleri ile Mudârib olan katılım bankası arasında gerçekleştirilebilir. Katılım bankası; iki taraf arasında anlaşılan şekilde kârın paylaşılması ve katılım bankasına ait kusur, ihmal ve sözleşmeye aykırı durumlar dışında zararın oluşması hâlinde bunun fon sağlayıcılar tarafından karşılanması çerçevesinde, yatırım hesabı sahiplerinin fonlarını kabul etme isteğini duyurur. Söz konusu durumlarda oluşan zararlar katılım bankası tarafından karşılanır. Mudârebe sözleşmesi; kendi adına veya yatırım hesabı sahipleri adına fon sağlayıcı olan katılım bankası ile işletme sahipleri veya çiftçiler, tacirler vb. içerecek şekilde diğer esnaflar arasında gerçekleştirilebilir. Mudârebe; spekülasyon olarak bilinen ve alım satım işlemlerinde yüksek risk unsurunu içeren işlemlerden farklıdır (Bu Standart sadece Mudârebeye uygulanır).

Kısıtlanmamış Yatırım Hesapları²

Bu hesap türünde yatırım hesabı sahibi, fonlarının nereye, nasıl ve hangi amaçlarla yatırılacağıyla ilgili hiçbir kısıtlama uygulamaksızın katılım bankasının uygun gördüğü şekilde fonlarının kullanılması konusunda katılım bankasına yetki verir. Bu anlaşmaya göre katılım bankası, yatırım hesabı sahibinin fonlarıyla kendi fonlarını veya kullanım hakkına sahip olduğu diğer fonları (örneğin cari hesaplar) birleştirebilir. Yatırım hesabı sahipleri ve katılım bankası, yatırım yapılan fonların getirisini genellikle paylaşmaktadırlar.

Kısıtlanmış Yatırım Hesapları³

Bu hesap türünde yatırım hesabı sahibi, fonlarının nereye, nasıl ve hangi amaçlarla yatırılacağıyla ilgili belirli kısıtlamalar uygular. Ayrıca, katılım bankasının kendi fonlarıyla kısıtlanmış yatırım hesabı sahiplerinin fonlarını yatırım amaçları açısından birleştirmeme zorunluluğu bulunabilir. Bununla birlikte, yatırım hesabı sahiplerinin uygulayabileceği başka kısıtlamalar da bulunabilir. Örneğin, yatırım hesabı sahipleri kendi fonlarının katılım bankası tarafından taksitli satış işlemlerinde, kefilsiz işlemlerde veya teminatsız işlemlerde kullanılmamasını ya da bir yatırımı üçüncü bir tarafı kullanmadan katılım bankasının kendi başına yapmasını zorunlu tutabilir.

² Kısıtlanmamış yatırım hesapları; kısıtlanmamış katılımlı yatırım tahvillerini ve benzer nitelikteki diğer hesapları da kapsar.

³ Kısıtlanmış yatırım hesapları; kısıtlanmış katılımlı yatırım tahvillerini, kısıtlanmış katılımlı yatırım birimlerini (yatırım fonları) ve benzer nitelikteki diğer hesapları da kapsar.